

EILĖRAŠČIAI

CAMPO DI FIORI

Romoje, Campo di Fiori
Alyvų, citrinų kraitės,
Ant grindinio purslai vyno.
Trapios žiedų skiautelės.
Rausvą moliuskų valkšną
Staluos pabėrė prekeiviai,
Vynuogių tamsios kekės
Krenta į persikų pūką.

Šičia kadaise ant laužo
Degė Giordano Bruno,
Budelis peleną žarstė,
Smalsuoliai grūdą į ratą.
O vos tik užgesus liepsnai
Vėl pilnos buvo tavernos,
Alyvų, citrinų kraitės
Vėl ant galvų lingavo.

Mąščiau apie Campo di Fiori
Varšuvoj prie karuselės
Giedrą pavasarį, temstant,
Aidint muzikos trenksmui.
Salves už geto mūrų
Stelbė melodijos trenksmas,
Skriejo krykšdamos poros
Į giedrą vakaro dangų.

Vėjas iš degančiu gaivių
Juodus aitvarus nešė,
Juodus vainiklapius gaudė
Žmonės prie geto sienų.
Plaikstė rūbus mergaitėms
Tas vėjas iš degančių gatvių,
Linksmos minios klegėjo
Šventišką Varšuvos dieną.

Gal kas pasakys: tai ženklas,
Jog Romos, Varšuvos liaudis
Prekiauja, mylisi, žaidžia
Ir net nepastebi laužo.
O kitas ištars: tai ženklas,

Jog viskas žemėj praeina,
Jog užmarštis gilėja
Dar neužgesus liepsnai.

Bet aš tą dieną galvojau,
Jog žūvantis lieka vienas,
Mąščiau apie tai, jog Giordano,
Kopdamas ant ešafoto,
Žmonių kalboj nesurado
Vieno vienintelio žodžio
Tarti sudie žmonijai –
Žmonijai, kuri pasilieka.

Vėl skubinos lenkti taure
Ir jūrų žvaigždėm prekiauti,
Alyvų, citrinų kraitės
Viliojo Campo skruzdyną.
O jis jau buvo nutolęs –
Sakytum, praslinko amžiai,
Kol jie akimirką žvelgė
Į jo ugninį skridimą.

Ir tų, kur žūva vienatvėj,
Pasaulis jau nebemato.
Pati jų kalba ataidi
Iš negyvos planetos.
Kol viskas virs į legendą,
Ir tąsyk, po daugel metų,
Naujajam Campo di Fiori
Maištą įžiebs poetas.

Varšuva – Velykos, 1943

Vertė Tomas Venclova

FILOLOGIJA¹

Konstantino Sirvydo SJ atminimui

Bėga pakylėjęs žieminio apsiautalo skveną.
Kojinėti kulkšneliai, varnos ir sniegas.
Pagavo ir turi. Laiko lūpose. Žodį.
Išgirstą vaikystėj prie gimtosios upės,
Kur luotai nendrase, lieptai, lazdynai
Ir dygūs medinių pirkių stogai.
Pro alumnato arkas bėga savo celėn
Žąsies plunksna įtraukti į rejestrą greta
Lotyniškų žodžių. Kosti. Malkos traška
Židiny. Ir Academia Societatis Jesu

¹ Eilėraščio vertimas lietuvių kalba buvo publikuotas anksčiau už originalą. (Vert. *pastaba*.)

Sklendžia virš gatvių, ir angelai
Įsikūnija į gipsą ir akmenį, modo Barocco.
Su prakaito dėmėmis po pažastim, kiek marškinių,
Sijonų, slepiančių tamsius ūksmingus klubus,
Ir apatinių, kaftos apatinių, liemenių,
Kelnių, durtinių, sermėgų ant pliko kūno!
Dūdų ir smuikų, šoko žolynuos.
Šnabždesiai, prisilietimai, pas ką žydi žiedas.
O visi jie mokėjo tuos pačius žodžius,
Kurie tebegyvena, jiems kada kada išmirus,
Tarsi būtų ne žemėj, ne naktį, ne kūne
Užgimę, bet iš eterio kunigaikštijų
Lankytų jį ir ją, senelį, vaiką,
Paklusę savosioms tiesoms, genityvui, datyvui,
Prielinksnio tarnystėje per amžių amžius.

Atverčiu žodyną tarsi šaukčiau sielas,
Įkerėtas lapuose į nebylų garsą,
Ir bandau įžvelgti jį, kuris mylėjo,
Kad mažiau mane slėgtų mano mirtingumas.

Vertė Tomas Venclova

VALANDA

Lapuose žėrinti saulė, uolus kamanių zvimbėsų,
Iš tolo, iš ano upės kranto mieguistos šnekos
Ir lėtas plaktuko bildesys džiugino ne vien mane.
Kol atsivėrė penkios juslės, ir anksčiau nei pradžia
Ruošėsi sulaukti visų, kurie pasivadins: mirtingi esame,
Kad kaip ir aš garbintų gyvenimą, tai yra laimę.

Berkliis, 1972

Vertė Algis Kalėda

LANKA

Tai buvo paupio lanka, vešli, dar nešienauta,
Skaisčiausiąją birželio saulės dieną.
Aš jos ieškojau visą amžių, radau, atpažinau,
Ten tarpo žolės ir gėlės, kadaise pažįstamos vaikui.
Pro primerktus vokus siurbiau tą šviesumą,
Ir kvapas mane apsėmė, bet koks žinojimas liovėsi.
Staiga pajutau: išnykstu ir raudu iš laimės.

Berkliis, 1992

Vertė Tomas Venclova

MANO TĖVYNĖJE

Mano tėvynėj, kurion nesugrįšiu,
Ežeras girioj be galo platus tyvuliuoja,
Viską regiu stebuklingai, sakytum, sapnuoju,
Debesys grėsliai nuostabūs sklaidosi dryžiais.

Ir vandenu tamsusis šnabždesys atmintyje išliko,
Ir erškėčiuotos dugno žolės susiviję,
Juodų žuvėdrų klyksmas, speiguoto vakaro degimas,
Menu padangėn šaunančius paukščius, tą sprangią garso giją.

Danguj manajam tas erškėčiuotas ežeras užmigęs.
Pasilenku ir jo dugne su atšvaitais matau
Gyvenimo paveikslą. Ten ir mano baimė. Jau supratau,
Jog ten ji bus, pakol mirtis ateis ir tars: jau viską tu įvykdei.

Varšuva, 1937
Vertė Algis Kalėda

MITTELBERGHEIM

Stanislavui Vincenzui

Vynas miega Reino ąžuolo statinėse.
Mane išbudina mažos bažnyčios varpas
Tarp vynuogynų Mittelbergheime. Girdžiu,
Kaip šaltinėlis teška rentiny, kaip klumpės
Kaukšnoja gatvėj. Džiūvantis tabakas
Palėpėje ir plūgai, ir mediniai ratai,
Ir šlaitai, ir ruduo šalia manęs.

Dar tebesu užsimerkęs. Neragink,
Ugnie, galybe, jėga, dar ne laikas.
Daug metų gyvenau ir lyg šiame sapne
Jutau, kad siekiu nutolstančią ribą,
Kur išsipildo garsas ir spalva,
Ir susijungia žemiškosios būtys.
Prievarta lūpų man dar neatverki,
Leisk man tikėti, viltis, jog pasieksiu,
Stabtelėti duok man Mittelbergheime.

Žinau, kad privalau. Šalia manęs
Ruduo, mediniai ratai ir tabako lapai
Palėpėje. Ir šičia, ir visur
Manoji žemė, kur beatsigrėžčiau,
Vis viena, kokia kalba beišgirsčiau
Mylinčių šneką ir vaiko dainelę.
Aš, laimingesnis nei kiti, paimsiu

Šypsena, žvilgsnį, žvaigždę, šilko klostę
Ties kėlių linija. Giedras, akylas
Žingsniuosisi šlaitais, švytint švelniai dienai,
Virš upių, miestų, plentų, papročių.
Ugnie, galybe, jėga, laikanti mane
Ant delno, suaižyto raukšlėmis,
Nelyginant didžiais tarpekliais, iškedentais
Vasario vėjo. Teikianti tvirtybės
Išgąščio mirksnį, nerimo savaitę,
Ne laikas dar, tegul subręsta vynas,
Tegul keleiviai miega Mittelbergheime.

Mittelbergheim, Elzasas, 1951

Vertė Tomas Venclova

NIEKAD TAVĖS, MIESTE

Niekad tavęs, mieste, negalėjau palikti,
Ilgos buvo mylios, tačiau stūmė mane atgal it šachmatų figūrą.
Bėgau žeme, kuri sukosi vis greičiau,
Bet visados atsidurdavau ten: su knygom drobinėj terbelėj,
Įbedęs akis į bronzines kalvas už šv. Jokūbo bokštų,
Kur varganas juda arklys ir žmogelis smulkus paskui plūgą,
Nebegyvas – ir vienas, ir kitas.
Taip, tas tiesa, nesuprato niekas bendruomenės anei miesto,
Kinų Lux ir Helios, Halperno ir Segalo iškabų,
Vaikštynių šv. Jurgio gatve, pavadinta Mickevičiaus.
Ne, nesuprato niekas. Niekam nebuvo skirta.
Tačiau kai gyvenimas mintą vien tik viltim,
Jog išauš diena aštri ir perregima,
Tai labai dažnai skaudžiai gaila.

Berklis, 1963

Vertė Rolandas Rastauskas

RUE DESCARTES

Nesavas, kaip jaunas barbaras, atklydęs pasaulio sostinėn,
Dekarto gatvę praeidamas, leisdavausi prie Senos.

Daug buvo mūsų iš Jasų ir Kološvarų, Vilniaus ir Bukarešto,
Saigono ir Marakešo,
Droviai prisimenančių gimtinės papročius,
Apie kuriuos čia geriausia buvo tylėti:
Suploji tarnams, atbėga mergelės basos,

Pašarai gyvuliams pramaišiu su burtazodžiais,
Choralai, giedami kartu ponų ir šeimynykščių.

Palikau nykumos erdves,
Žengiau į universaliąsias, gėrėdamasis ir geisdamas.

Daug mūs iš Kološvarų, Jasų, Saigono ar Marakešo
Žuvo norėdami sunaikinti senus tėvų papročius.

Paskui jų kolegos paimdavo valdžią
Žudydami universaliųjų idėjų labui.

O miestas tuo tarpu pagal savo prigimtį
Gomuriniu juoku skardeno patamsius,
Kepė ilgus kepalus, vyną pilstė į molio ąsočius,

Žuvis, citrinas, česnakus pirkdamas turgavietėse.
Abejingas garbei, gėdai, didybei ir šlovei,
Nes visa jau buvo, praėjo, pavirto
Nebyliais paminklais, nežinia kam statytais,
Vos girdimom arijom, nuvalkiotais posakiais.

Vėl remiuosi alkūnėm į šiurkštų krantinės akmenį,
Nelyg būčiau sugrįžęs iš požemių karalijos
Ir išvydęs besisukantį sezonų ratą

Ten, kur žlugo imperijos, o gyvieji virto numirėliais,
Ir nebėra čia, nė kur kitur mūsų pasaulio sostinės,
Ir visiems papročiams naikintiems sugrąžintas jų geras vardas.
Ir žinau jau, kad žmogaus laikas nėra lygus Žemės laikui.

O iš savo didžiųjų nuodėmių geriausiai atmenu vieną,
Kaip kartą miške, skardžiu pro upokšnį eidamas,
Ant žolėj susirangiusio žalčio užverčiau sunkų akmenį.

Ir kas man paskui nutiko, tebuvo pelnytas atlygis,
Kuris anksčiau ar vėliau ištinka draudimus laužantį.

Berklis, 1980

Vertė Almis Grybauskas

SODYBA

Nėra namų, tik parkas, nors senieji medžiai iškirsti
Ir tankumynas gožia kadainykščio tako žymę.
Nugriautas svirnas, baltas, su spynom,
Su sklepais, arba rūšiais, kur stūksojo lentynos žieminiams
obuoliams.
Tokios pat, kaip anuomet, kelio vėžės žemyn:

Prisiminiau, kur posūkis, bet upės neatpažinau;
Spalva ir rūdijančio sunkvežimių tepalo,
Ir nei meldų, nei vandens lelijų.
Neberasi liepų alėjos, kur bitės siaudė kadaise,
Ir sodai, saldybe girtų širšinių bei vapsvų tėvynė,
Sudūlėjo ir prasmego į dagius ir dilgėles.
Tas kraštas ir aš, nors buvom toli kits nuo kito,
Nukrėsdavom lapus daug metų tuo pačiu laiku,
Užpustydavo mudu, ir mudviejų vis mažėjo.
Ir štai mudu drauge, vienoj senatvėj.

Įdomu, kas čia per dūmai, ne iš kamino, iš vamzdžio
Virš mažo negrabaus barako, suręsto iš plytų ir lentų,
Piktžolių ir krūmų žalumoj – atpažinau *sambucus nigra*.

Garbė gyvenimui už tai, kad tebetrunka, vargingai, vos ne vos,
Jie valgė savo kukulius ir bulves
Ir bent turėjo malkų prakuroms, kai spaudė ilgos mūsų žiemos.

Vertė Tomas Venclova

ŽUVIS

Tarp riksmų, ekstaziškų šūksnių, ragelių spiegių, mušimo
į puodus ir būgnus
Didžiausias protestas buvo išlaikyti saiką.
Bet paprastas žmogaus balsas darėsi beteisis,
Liko it žuvies žiomenų krutėjimas už akvariumo sienos.
Priimdavau, kas lemta. Buvau vis dėlto tik žmogus,
Tai yra, kentėjau verždamasis prie panašių į save būtybių.

Berklis, 1970

Vertė Vytautas Ališauskas